

V.1.6. PRVOUKA

CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **prvouka** vychází ze vzdělávacího oboru **člověk a jeho svět**.

Vyučovací předmět **prvouka** je důležitou složkou počátečního vzdělávání. Rozvíjí vnímání žáků a jejich základní poznatky o okolním světě, životě společnosti, o živé i neživé přírodě. Žáci se učí správně pojmenovávat předměty, jevy a situace na základě pozorování a vlastních praktických zkušeností. Nové znalosti a dovednosti se učí uplatňovat v běžném životě.

Prvouka pomáhá žákům získat dovednosti, jak se co nejsamostatněji orientovat v okolním prostředí a jak si počínat při řešení různých životních situací.

Prvouka je základem pro výuku vlastivědy, přírodovědy a výchovy ke zdraví.

■ OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Obsah vyučovacího předmětu **prvouka** je členěn do tematických okruhů:

- **Místo, kde žijeme**
- **Lidé kolem nás**
- **Lidé a čas**
- **Rozmanitost přírody**
- **Člověk a jeho zdraví**

V tematickém okruhu **Místo, kde žijeme** se žáci učí poznávat své nejbližší okolí, orientovat se v něm a cítit se bezpečně. Postupně poznávají nejbližší okolí místa bydliště a školy a dále své znalosti rozšiřují o důležitá místa v obci, regionu, zemi.

V tematickém okruhu **Lidé kolem nás** se žáci učí základním způsobům společenského chování a jednání. Při praktických činnostech se učí vzájemně spolupracovat se svými spolužáky. Učí se, jak reagovat při setkání s neznámými lidmi a v krizových situacích.

V tematickém okruhu **Lidé a čas** se žáci učí orientovat se v čase a určovat ho, rozlišovat děj v minulosti a budoucnosti. Důležitou složkou je praktické poznávání způsobu života v nejbližším okolí, poznávání významných historických památek v místě bydliště.

V tematickém okruhu **Rozmanitost přírody** se žáci seznamují se změnami v přírodě v průběhu roku. Učí se při praktických činnostech sledovat, k jakým změnám v přírodě dochází během ročních období. Vytvářejí si vztah k přírodě a učí se poznávat důležitost ochrany životního prostředí.

V tematickém okruhu **Člověk a jeho zdraví** žáci poznávají sami sebe prostřednictvím svého těla. Učí se dodržovat správné hygienické návyky a zvládat sebeobslužné činnosti podle svých možností. Poznávají, co jejich zdraví prospívá, co ho poškozuje, a učí se o ně pečovat.

Vyučovací předmět **prvouka** se vyučuje v 1. až 6. ročníku s hodinovými dotacemi podle školního učebního plánu:

	1.ročník	2.ročník	3.ročník	4.ročník	5.ročník	6.ročník
Počet hodin	2	2	3	3	3	3

Z kapitoly „Zařazení průřezových témat“ je zřejmé, v kterém ročníku a jakou formou se v předmětu **prvouka** realizují jednotlivá **průřezová témata** (kapitola III.5.).

Výuka probíhá v kmenových třídách, ale nezanedbatelnou část výuky tvoří vycházky zaměřené na pozorování přírody a orientaci v okolí školy a obci, kde se škola nachází.

■ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

◦ **Kompetence k učení**

- motivujeme k učení, snažíme se poskytnout žákům pocit úspěchu
- rozlišujeme základní a rozšiřující učivo, přihlížíme k individuálním možnostem každého žáka
- snažíme se, aby žáci získávali nové znalosti a dovednosti díky své aktivní práci a nejen předáváním již hotových faktů - díky tomu si je nejen lépe zapamatují, ale také je lépe využijí při řešení praktických problémů ze života
- podporujeme samostatnost a tvořivost

◦ **Kompetence k řešení problémů**

- učíme žáky samostatně řešit běžné životní situace (pomocí praktických problémových úloh a situačních scének)
- učíme žáky poznat své vlastní problémy, popsat je, svěřit se s nimi a požádat o radu
- učíme žáky přivolat pomoc v případě ohrožení vlastní nebo jiné osoby
- podporujeme skupinovou spolupráci při řešení problémů
- učíme žáky, jak některým problémům předcházet
- učíme žáky přijímat důsledky svého chování

◦ **Kompetence komunikativní**

- učíme žáky naslouchat druhým jako základ účinné komunikace
- vedeme žáky k osvojování pravidel komunikace v různých společenských situacích
- učíme žáky porozumět sdělení a přiměřeně na něj reagovat v běžném životě i v krizových situacích
- učíme žáky obhajovat svůj názor společensky vhodnou formou
- klademe důraz na kulturní úroveň komunikace
- podporujeme přátelskou komunikaci mezi žáky různých věkových kategorií

◦ **Kompetence sociální a personální**

- učíme žáky navozovat a udržovat přátelské vztahy na základě respektu, tolerance a empatie
- vedeme žáky k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy mezi lidmi
- netolerujeme projevy jakékoli nesnášenlivosti
- seznamujeme žáky s nebezpečím zneužívání vlastní osoby a poskytujeme návod, jak tyto situace řešit
- učíme žáky rozpoznat, kdy někdo jiný potřebuje jejich pomoc a umět ji v rámci svých možností poskytnout
- vedeme žáky k pocitu radosti z poskytnuté pomoci
- učíme žáky respektovat pravidla práce ve skupině
- vedeme žáky k osvojování základních mravních hodnot v rodině i ve společnosti
- důsledně vyžadujeme dodržování pravidel chování stanovených školním řádem ve škole i při mimoškolních akcích
- vedeme žáky k pochopení nutnosti stanovení pravidel a jejich respektování

◦ **Kompetence občanské**

- upevňujeme žádoucí pozitivní formy chování ve škole i mimo ni
- netolerujeme nekamárácké chování a odmítnutí požadované pomoci
- na konkrétních situacích demonstrujeme pozitivní a negativní projevy chování lidí; učíme žáky rozpoznávat nevhodné chování a uvědomovat si jeho možné důsledky
- netolerujeme agresivní, hrubé, vulgární a nezdvořilé projevy v chování žáků
- netolerujeme sociálně patologické projevy chování (šikana, drogy, kriminalita mládeže)
- vedeme žáky k sebeúctě a k úctě k druhým lidem
- vedeme žáky k aktivní ochraně jejich zdraví
- učíme žáky, jak se chovat v krizových a život ohrožujících situacích (umět přivolat pomoc, respektovat pokyny dospělých a aktivně se zapojit podle svých možností)

◦ Kompetence pracovní

- vedeme žáky k odpovědnosti za plnění svých pracovních povinností, vedeme žáky ke snaze odvést maximální výkon dle svých možností
- kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme (přihlížíme k individuálním možnostem žáka, oceňujeme snahu)
- práci nikdy netrestáme
- upevňujeme v žácích vědomí, že ve spolupráci lze lépe naplňovat osobní i společné cíle
- seznamujeme žáky se základními pracovními činnostmi

▣ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY (OVO) VZDĚLÁVACÍHO OBORU ČLOVĚK A JEHO SVĚT**1. MÍSTO, KDE ŽIJEME****1. stupeň**Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. třída)

žák by měl

- 1.1. znát název obce a adresu bydliště
- 1.2. zvládnout orientaci v okolí svého bydliště, v budově školy a jejím okolí
- 1.3. poznat a pojmenovat předměty ze svého nejbližšího okolí – domov, třída, škola
- 1.4. ovládat základní pravidla bezpečnosti při cestě do školy

Očekávané výstupy – 2. období (4.-6. třída)

žák by měl

- 1.5. popsat cestu do školy podle otázek
- 1.6. znát nejbližší důležitá místa v okolí školy a bydliště
- 1.7. sdělit poznatky a zážitky z výletů a vlastních cest
- 1.8. dodržovat zásady bezpečnosti při hrách

Učivo:

- **domov a jeho okolí** – poznávání nejvýznamnějších míst obce, orientace v obci, adresa bydliště
- **škola** – prostředí školy a život ve škole a jejím okolí, cesta do školy, základy bezpečnosti silničního provozu, bezpečnost při hrách
- **cestování** – různé způsoby dopravy, vyprávění o vlastních zážitcích z cestování

2. LIDÉ KOLEM NÁS**1. stupeň**Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. třída)

žák by měl

- 2.1. znát rodinné příslušníky, rozlišovat jejich stáří (starý, mladý, starší, mladší) a blízké příbuzenské vztahy
- 2.2. znát jména spolužáků a svých učitelů
- 2.3. mít osvojené základy společenského chování – umět pozdravit, poprosit, poděkovat
- 2.4. poznávat a pojmenovat různé lidské činnosti
- 2.5. vědět, jak se chovat při setkání s neznámými lidmi

Očekávané výstupy – 2. období (4.-6. třída)

žák by měl

2. 6. dodržovat pravidla pro soužití v rodině, ve škole, mezi kamarády
2. 7. projevovat toleranci k odlišnostem spolužáků
2. 8. pojmenovat nejběžnější pracovní činnosti
2. 9. rozpoznat ve svém okolí nevhodné jednání a chování vrstevníků a dospělých
- 2.10. vědět, kde hledat pomoc v případě ohrožení vlastní osoby
- 2.11. reagovat na pokyny dospělých při mimořádných událostech

Učivo:

- **rodina a společnost** – členové rodiny a jejich stáří, příbuzenské vztahy, život rodiny, mezilidské vztahy, základní pravidla společenského chování, rozlišování vhodného a nevhodného chování
- **ochrana vlastního bezpečí** – popis vlastních problémů a vyhledání pomoci u vhodných osob, bezpečný kontakt s neznámými osobami, ochrana před zneužíváním, BESIP, chování v mimořádných situacích praktický nácvik přivolání pomoci, důležitá telefonní čísla; respektování pokynů dospělých; chování při vyhlášeném poplachu, dopravní nehodě a požáru; cvičná evakuace školy
- **pracovní činnosti** – popis různých lidských činností, nejběžnější povolání

3. LIDÉ A ČAS**1. stupeň**Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. třída)

žák by měl

- 3.1. zvládnout jednoduchou orientaci v čase (ráno, poledne, večer)
- 3.2. znát rozvržení svých denních činností
- 3.3. znát dny v týdnu
- 3.4. rozlišit roční období podle charakteristických znaků

Očekávané výstupy – 2. období (4.-6. třída)

žák by měl

- 3.5. poznat, kolik je hodin (na celé hodiny)
- 3.6. rozlišovat děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti (včera, dnes, zítra)
- 3.7. znát roční období a měsíce
- 3.8. porovnat rozdíly mezi současným způsobem života a života v minulosti podle obrázků
- 3.9. seznámit se s významnými událostmi a pověstmi, které se vztahují k regionu nebo kraji

Učivo:

- **orientace v čase** – určování a měření času, rok, roční období, měsíc, týden, den, hodiny; kalendář, režim dne
- **současnost a minulost v našem životě** – rozdíly ve způsobu života, pověsti z historie regionu a českého státu, historie města

4. ROZMANITOST PŘÍRODY**1. stupeň**Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. třída)

žák by měl

- 4.1. popsat viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích
- 4.2. poznat nejběžnější druhy domácích zvířat
- 4.3. pojmenovat základní druhy ovoce a zeleniny
- 4.4. popsat počasí podle obrázků (déšť, sníh, bouřku, vítr)
- 4.5. znát základní zásady pobytu v přírodě

Očekávané výstupy – 2. období (4.-6. třída)

žák by měl

- 4. 6. poznat rozdíly mezi stromy a keři
- 4. 7. poznat nejběžnější volně žijící zvířata
- 4. 8. rozlišit listnaté a jehličnaté stromy
- 4. 9. vědět o škodlivých vlivech na přírodní prostředí
- 4.10. znát základní pravidla ochrany přírody a životního prostředí

Učivo:

- **proměny přírody v průběhu roku** – charakteristika jednotlivých ročních období, sezónní práce na zahradě a na poli
- **rostliny** – stromy a keře, listnaté, jehličnaté stromy; ovoce, zelenina; les, květiny
- **ochrana přírody** – chování v přírodě; péče o životní prostředí

5. ČLOVĚK A ZDRAVÍ**1. stupeň**Očekávané výstupy – 1. období (1.-3. třída)

žák by měl

- 5.1. dodržovat zásady osobní hygieny a zvládat základní sebeobsluhu
- 5.2. pojmenovat hlavní části lidského těla
- 5.3. dokázat upozornit na své zdravotní potíže
- 5.4. vědět o zásadách bezpečného chování při hrách, na výletech a při koupání

Očekávané výstupy – 2. období (4.-6. třída)

žák by měl

- 5. 5. uplatňovat hygienické návyky, sebeobslužné dovednosti a zásady zdravé výživy
- 5. 6. dokázat sdělit a popsat své zdravotní obtíže
- 5. 7. vědět, na koho se obrátit o pomoc
- 5. 8. zvládnout ošetření drobného poranění
- 5. 9. uplatňovat základní pravidla silničního provozu pro chodce
- 5.10. reagovat přiměřeně na pokyny dospělých při mimořádných událostech

Učivo:

- **lidské tělo** – části lidského těla, vnitřní orgány a jejich funkce, smyslová ústrojí
- **péče o zdraví** – sebeobsluha a osobní hygiena, péče o chrup, zdravá výživa, pitný režim, režim dne
- **zdraví a nemoc** – popis zdravotních obtíží, chování v době nemoci, pravidla bezpečného užívání léků, ošetření drobných poranění prevence úrazů
- **osobní bezpečí** – bezpečné chování v silničním provozu; ochrana sebe a svého těla před obtěžováním a zneužíváním
- **chování člověka v mimořádných situacích** – praktický nácvik přivolání pomoci, důležitá telefonní čísla; respektování pokynů dospělých; chování při vyhlášeném poplachu, dopravní nehodě a požáru; cvičná evakuace školy